

ORIENTĂRI ALE EDUCAȚIEI EUROPENE

Carmen OBOROCEANU¹

obocarmen@yahoo.com

ABSTRACT: The world has realized that the economic success of the states are directly determined by the quality of their education systems and that the most effective factor of production is human capital expressed in knowledge, skills, creative abilities and moral qualities of individuals in society.

The specialists consider that in the economy of the 21st century the education system became a priority branch of production, being regarded as an occupational field, as a profitable investment sphere. This conception concerning the mission of education will dominate the educational policy of most countries in the world in the next period.

Improving the quality of the education and training systems is one of the core components of the cooperation between Member States by creating academic networks, study visits and partnerships. The communication from the Commission of the European Communities¹ emphasizes the role of universities and research programs in the Europe of knowledge. The cooperation regarding the policies in the education and training field began with the adoption of the White Paper on education and training „Teaching and learning – Towards a Learning Society”, by which the European Union defines itself as moving toward a learning society based on acquiring new knowledge and lifelong learning.

KEYWORDS: quality education systems, lifelong learning, success.

În prezent, suntem martorii unei interacțiuni crescânde, economice și sociale, politice și culturale între națiuni și popoare, care nu ține seama de hotarele geografice. A devenit populară noțiunea de „sat global” care vine să sublinieze interdependențele tuturor locuitorilor de pe Pământ (S. Tiron, 2001).

Procesul de mondializare sau, cum se mai spune, de globalizare, internaționalizare este în plină desfășurare. Acest proces a fost accelerat de evenimentele și progresele care au avut loc recent și care au schimbat substanțial structura lumii în ansamblu, și anume, de revoluția tehnologică și de schimbările politice dramatice, legate de sfârșitul războiului rece.

¹ Profesor la Școala Gimnazială „Mihai Drăgan”, Bacău.

Una din dimensiunile procesului de globalizare este și mondializarea culturii, inclusiv a învățământului. Răspândirea rapidă a noilor forme de expresie culturală, educația realizată la scară mondială prin intermediul universităților „virtuale” sunt trăsături caracteristice ale procesului de globalizare. Are loc o cooperare intensă a universităților în cadrul rețelelor științifice internaționale care nu țin cont de frontiere.

Impactul mondializării asupra educației și formării profesionale se manifestă în primul rând prin extinderea educației transnaționale, a universităților „virtuale” în care învață astăzi peste un milion de studenți, prin schimbarea relațiilor student-profesor, prin necesitatea cunoașterii mai profunde a cel puțin două limbi străine de circulație internațională, prin plasarea accentului în educație pe multiculturalism, prin răspândirea învățământului deschis și la distanță și a învățământului pe tot parcursul vieții, prin necesitatea revizuirii curriculei în vederea internaționalizării conținuturilor și proceselor academice (S. Tiron, 2001).

În Europa de astăzi, există riscul de slăbire a coeziunii sociale din mai multe cauze, printre care mai importante sunt șomajul unei părți considerabile a populației și îndeosebi a tinerilor, neîncrederea populației în instituțiile democratice, naționalismul, corupția, conflictele violente care au loc în unele părți ale continentului și decalajul în creștere între bogați și săraci.

De aceea, se pune problema întăririi coeziunii sociale care este necesară la diferite niveluri, îndeosebi pentru a garanta egalitatea tuturor cetățenilor în ceea ce privește accesul la educație, dialogul social între diferite grupuri și națiuni, participarea activă a tuturor cetățenilor la viața socială, economică și culturală, precum și la procesele decizionale.

În țările Europei, societățile sunt foarte diverse datorită prezenței diferitelor minorități etnice și culturale și a comunităților de imigranți, precum și a unei mobilități în creștere a persoanelor. Această diversitate crescândă nu este lipsita de riscuri, deoarece viața devine mai complexă, relațiile sociale devin mai diverse, iar școala se confruntă cu prezența elevilor și studenților străini, precum și cu o creștere a manifestărilor de violență.

Educația și formarea profesională se desfășoară în condițiile când ia amploare mobilitatea la scară internațională a elevilor, studenților și salariaților, când se resimte tot mai mult impactul noilor tehnologii, când se produce schimbarea radicală a muncii odată cu apariția unei piețe de

muncă europene și a întreprinderilor multinaționale, când instruirea nu se mai poate limita numai la anumite perioade în viața individului, ci trebuie să se desfășoare pe tot parcursul vieții, când educația nu se mai poate realiza fără participarea comunității locale.

Toate acestea au determinat faptul că, la ora actuală, politicile și strategiile educaționale europene sunt orientate în primul rând spre educația în spiritul cetățeniei democratice și al coeziunii sociale.

Sistemele de învățământ trebuie să facă față la diverse provocări, evoluții și probleme legate atât de domeniul propriu al învățământului, cât și de societatea în ansamblu. În aceste condiții crește rolul educației ca factor ce contribuie în mod hotărâtor la coeziunea socială.

Educația poate să contribuie în diverse moduri la cetățenia democratică și la coeziunea socială. Educația pentru o cetățenie activă și conștientă începe la școală și continuă pe tot parcursul vieții prin promovarea următoarelor valori fundamentale:

- inserția, nu excluderea;
- toleranța, nu predispoziția pentru conflict;
- simțul responsabilității, nu pasivitatea;
- rațiunea și obiectivitatea, nu subiectivitatea și iraționalul.

Totuși trebuie să fim conștienți de faptul că educația nu este un panaceu universal, ea nu poate rezolva de una singură ansamblul de probleme ale societății. Uniunea Europeană are o îndelungată tradiție de cooperare cu țări terțe pe baza unui pachet de politici și instrumente în cadrul cărora învățământul superior joacă un rol din ce în ce mai însemnat. Acordurile de cooperare cu parteneri din întreaga lume includ adesea sprijin pentru programele de infrastructură și cooperare în învățământul superior, precum și cadre pentru dialoguri de politică în acest domeniu. Cooperarea în învățământul superior este de asemenea marcată cu proeminență în cadrele de cooperare multilaterală precum Uniunea pentru Mediterană, Dimensiunea nordică sau Parteneriatul estic (Jurnalul Oficial al UE, 26.05.2010).

Astăzi, învățământul nu se limitează numai la tineret. Învățământul pe tot parcursul vieții este o nouă cerință fundamentală. Formarea profesională și învățământul pe întreg parcursul vieții devin elemente esențiale ale sistemului educativ. Procesul educativ este tot mai puțin închis într-un spațiu-timp dat, cum era alta dată. Problema locului de studii nu mai este atât de importantă pentru foarte mulți studenți și elevi.

Astăzi, problema majoră este „ce și cum să înveți?”, precum și problema dezvoltării talentelor fiecăruia. Din acest motiv, în sectorul educative accentul se pune mai mult pe cerere, decât pe ofertă (C. Brătianu, 2001).

Încadrarea în muncă este primul factor de integrare socială. Astăzi însă piața muncii este mai dinamică și mai flexibilă. Se constată tot mai mult că nu mai există garanția unei încadrări pe viață. Aceste mutații au ca efect nu numai faptul că provoacă dispariția unui mare număr de meserii, dar și faptul că afectează chiar caracterul și organizarea muncii.

Piața muncii cere achiziționarea de noi competențe atât la nivel de individ, cât și la scara întreprinderii, ceea ce atrage după sine necesitatea unei actualizări permanente a competențelor. Își fac apariția diverse modele de îmbinare a învățământului cu lucrul care șterg linia de demarcație tradițională între educație și formarea inițială sau post-inițială ori la întreprindere. Au fost introduse ori sunt în curs de elaborare noi metode de învățământ, care au la bază autonomia învățământului și dezvoltarea școlii și a universității în calitate de „gestionari” ai cunoștințelor și informației.

În general, se consideră că educația este aceea care trebuie să oprească dezintegrarea socială. Însă toate țările se confruntă în prezent cu problema eșecului școlar și a abandonului prematur al studiilor.

După unele sondaje efectuate la scară internațională, procentul abandonului școlar în unele sisteme educative este destul de înalt. Or, nefrecventarea instituțiilor educative și abandonul prematur al studiilor constituie deseori prima formă de ruptură cu structurile sociale și aceste fenomene pot antrena excluderea socială.

Având în vedere că funcția educativă a familiei și a comunităților locale a scăzut, crește considerabil rolul și responsabilitatea sistemului educativ în aceasta problemă. Prin lupta contra fenomenului de eșec școlar, educația poate să contribuie la coeziunea socială, garantând fiecăruia calificări de bază care să permită de a avea un venit suficient pentru a trăi o viață independent și a participa la viața societății. Pentru a asigura principiul egalității de șanse pentru toate categoriile sociale, soluția nu este de a coborî nivelul educației. Este necesară, mai degrabă, o diversificare a educației care ar întări capacitatea fiecărei instituții educative de a răspunde la cerințele particulare ale mediului său social.

Se consideră că această diversificare se poate realiza prin:

– o educație mai puțin academică și mai inovatoare, bazată pe noi metode pedagogice, care favorizează autonomia celui care învață, datorită utilizării noilor tehnologii de informare și de comunicare;

– o școală mai „comunitară”, care să știe a îmbina misiunile educativă, culturală, socială, sportivă și altele, în strânsă colaborare cu partenerii externi. Acest tip de așezământ ori mai degrabă de „centru educativ” ar putea rămâne deschis seara și în timpul zilelor de odihnă la sfârșitul săptămânii și ar propune tot felul de activități părinților și membrilor comunității. Lucrătorii sociali care au de a face cu tinerii, funcționarii și un personal specializat, remunerați de colectivitățile locale, ar putea oferi servicii speciale ce ar permite de a păstra misiunea educativă a școlii;

– „școli pentru cea de a doua șansă”, care propun o educație pe măsura puterilor tinerilor și adulților care au părăsit școala fără calificări suficiente;

– filiere educative diferențiate, cum ar fi instruirea profesională prin parteneriate cu întreprinderile, care prin îmbinarea lucrului în întreprindere și a formării teoretice ar putea atrage tinerii care au părăsit prematur școala sau care riscă să o facă.

Așadar, problema principală este de a garanta ca tinerii să nu părăsească școala fără calificările de bază. A doua problemă constă în a oferi suficiente posibilități de a urma studiile fie la nivel superior, fie în cadrul formării profesionale ori permanente și aceasta pentru a spori șansele pe piața muncii.

La ora actuală, pe prim plan se pune problema calității, echității și a eficacității în învățământ. Ameliorarea calității și a procesului de evaluare a sistemului de învățământ este problema centrală în sfera educativă.

Pentru a funcționa bine, întreg sistemul educativ trebuie să se sprijine pe un nivel de calitate foarte înalt. În orice societate dezvoltată, calitatea permite fiecăruia să-și descopere, să amplifice și să utilizeze propriile sale aptitudini. Fără această calitate accesul la educație nu mai are niciun sens.

Decizia nr. 1298/2008/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 a stabilit programul de acțiune Erasmus Mundus 2009–2013 pentru ameliorarea calității învățământului superior și promovarea înțelegerii interculturale prin cooperare cu țări terțe.

Programul Tempus IV (2007–2013) sprijină modernizarea învățământului superior în țările partenere din Europa de Est, Asia Centrală, Balcanii de Vest și regiunea mediteraneeană, în principal prin proiecte și parteneriate de cooperare universitară.

Alte programe, precum programele de cooperare cu țări industrializate sau Edulink, Nyerere și Alfa, se referă la activități de cooperare la nivel universitar cu alte regiuni ale lumii.

Acțiunile Marie Curie din cadrul celui de al șaptelea Program – cadru pentru activități de cercetare și dezvoltare tehnologică promovează excelența și mobilitatea în domeniul cercetării europene și furnizează o asistență amplă pentru dezvoltarea de resurse umane dinamice de anvergură mondială în cadrul sistemului european de cercetare, ținând seama de dimensiunea internațională inerentă a cercetării (Jurnalul Oficial al UE, 26.05.2010).

Este recunoscut de toți că echitatea este o condiție prealabilă pentru coeziunea socială, iar lipsa egalității de șanse în materie de acces la educație ar avea ca urmare excluderea, adică subminarea coeziunii sociale.

Fiecare cetățean are dreptul să aibă acces la o educație de înaltă calitate și să beneficieze de aceasta. Cu toate acestea, în materie de educație egalitatea de șanse rămâne o problemă fundamentală (E. Joita, 2000).

Pentru integrare în Europa, sunt necesare noi competențe atât persoanelor individuale, cât și societății în ansamblu. Printre aceste competențe, mai importante sunt (S. Tiron, 2001):

- spiritul de întreprinzător;
- spiritul de cooperare;
- capacități de comunicare, de viață în societate și de participare;
- capacitatea de a rezolva problemele;
- facultatea de a organiza lucrul propriu în mod autonom;
- capacitatea de colaborare cu colegii de origine culturală și națională diferită;
- capacitatea de a utiliza noile tehnologii de informare și de comunicare;
- competențe lingvistice.

Competențele menționate mai sus trebuie să fie achiziționate în cadrul studiilor generale și în cadrul formării profesionale. Școala și universitatea trebuie, de asemenea, să permită tinerilor să capete competențe antreprenoriale și participative.

Astăzi, se recunoaște că accentul trebuie pus mai mult pe competențe, decât pe diplome ori certificate oficiale. În viitor, ar putea lua naștere așa numitele „academii de ompetente”, abilitate să elibereze un „pașaport de formare”, care cuprinde descrierea formării urmate și competențele achiziționate.

Cererea crescândă de forțe de muncă înalt calificate și foarte diversificate constituie o adevărată problemă pentru sectorul educativ.

Tendența de diversificare a acestui sector a fost accentuată prin deschiderea de cicluri scurte de formare. Însă, în urma acestui proces de diversificare guvernele sunt confruntate cu noi probleme, cum ar fi recunoașterea ciclurilor scurte, definiția profilurilor, caracterul diplomelor și certificatelor, evaluarea competențelor achiziționate în timpul experienței profesionale, relațiile cu lumea întreprinzătorilor și finanțarea studiilor.

Instituțiile de învățământ superior de stat trebuie să facă față concurenței instituțiilor private, prezente pe „piață” și care propun alte filiere educative, dar și fenomenelor de mondializare (universităților „virtuale”), susținute de cererea sporită de formare și de perspectivele oferite de noile tehnologii de informare și de comunicare.

În plus, succesul înregistrat de Europa în ceea ce privește crearea unor instrumente precum cadrul comun de referință, prin care se realizează o corespondență între sistemele și cadrele naționale de calificări pe baza unei referințe europene comune (Cadrul european al calificărilor), precum și în ceea ce privește crearea unor principii comune în domenii precum asigurarea calității, generează un interes tot mai mare în rândul partenerilor internaționali.

Programele de cooperare internațională și dialogurile politice cu țările terțe în domeniul învățământului superior înlesnesc transmiterea de cunoștințe într-un mod mai liber, contribuind, de asemenea, la îmbunătățirea calității și a reputației internaționale a învățământului superior european, la stimularea cercetării și a inovării, la sporirea mobilității și a dialogului intercultural, precum și la promovarea dezvoltării internaționale în conformitate cu obiectivele UE în materie de politică externă.

Bibliografie:

- [1] Brătianu, C., (coord), *Ghid pentru elaborarea documentației sistemului de management al calității în învățământul superior*, „Vasile Goldiș” Arad, University Press, 2000;
- [2] Brătianu, C., (coord), *Ghidul calității în învățământul superior*, București, Editura Universității, 2004;
- [3] Brătianu, C., Rinderu, P., *Asigurarea calității în învățământul superior*. Experiența europeană, în Qmedia, nr. 2, 2000;

- [4] Drăgulănescu, N., *Standarde pentru evaluarea calității în învățământul superior din România*, București, UPB, 2003;
- [5] Drăgulănescu, N., *Ghid de bune practici pentru legătura dintre universitate și mediul economic*, București, UPB, 2003;
- [6] Marinescu, C., *Educația – perspectivă economică*, București, Editura Economică, 2001;
- [7] Mățăuan, G., Gheorghe, M., *Strategii manageriale de firmă*, București, Editura Economică, 1996;
- [8] Militaru C., „Managementul Calității și procesul de la Bologna în învățământul superior românesc” în „Analele Universității, Facultatea de Relații Economice Internaționale”, București, Editura Sylvi, 2005;
- [9] Militaru C., „Modele de excelență în educația europeană” în „Provocările cunoașterii în contextul integrării europene”, București, Editura Fundația România de Măine, 2005;
- [10] Popescu, S., Brătianu, C., (coordonatori), *Ghidul calității în învățământul superior*, București, Editura Universității, 2004;
- [11] Tiron, S., *Politica europeană în domeniul calității*, studiu elaborat în cadrul proiectului „Politici educaționale”, Chișinău, 2001;
- [12] *** – *Jurnalul oficial al UE, Concluziile Consiliului privind internaționalizarea învățământului superior*, 26.05.2010;
- [13] *** – *Jurnalul oficial al UUE, Concluziile Consiliului privind competențele în sprijinul învățării pe tot parcursul vieții și inițiativa „Noi competențe pentru noi locuri de muncă”*, 26.05.2010.